

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА УКРАЇНИ»

Галузь знань	D Бізнес, адміністрування та право
Спеціальність	D8 Право
Освітньо-професійна програма	«Право»
Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Назва кафедри	Кафедра права та публічного управління
Тип дисципліни	Обов'язкова
Семестр	1
Мова викладання	Українська
Керівник курсу	Шапенко Людмила Олександрівна, кандидат юридичних наук, доцент кафедри права та публічного управління
Профайл керівника курсу	http://nasoa.edu.ua/spivrobitnyky/
Контактна інформація керівника курсу (e-mail), сторінка курсу в Moodle	E-mail: shapenkol@ukr.net Moodle:
Передумови для вивчення навчальної дисципліни	Опанування дисципліни потребує базових знань з історії державотворення України, розуміння загальних юридичних понять, вміння працювати з нормативними та історичними джерелами, критично оцінювати правові явища в їх історичному розвитку.

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Обсяг:	Кредитів ECTS	Годин	За видами занять:			
			Лекцій	Практичних занять	Самостійна підготовка	Вид підсумкового контролю
	денна форма навчання					
	4	120	28	28	64	Екзамен
	заочна форма навчання					
	4	120	2	4	114	Екзамен

Опис дисципліни	Навчальна дисципліна: «Історія держави і права України» спрямована на формування у здобувачів вищої освіти системних знань про генезу, еволюцію та особливості розвитку державних інститутів і правових систем на українських землях від найдавніших часів до сьогодення. Дисципліна розкриває витoki вітчизняного державотворення, традиції українського конституціоналізму, аналізує ключові пам'ятки права та забезпечує розуміння історичної зумовленості сучасних правових процесів в Україні. Метою вивчення навчальної дисципліни є опанування здобувачами понятійно-категоріального апарату історико-правової науки, розвиток навичок критичного аналізу історичних джерел права, встановлення причинно-наслідкових зв'язків між суспільно-політичними трансформаціями та змінами у правовій системі, а також на формування національно-правової свідомості та професійної культури майбутнього юриста. Завдання вивчення навчальної дисципліни: є забезпечення глибокого
------------------------	---

	розуміння студентами історичних формоутворень держави на території України, етапів формування правової системи, змісту основних кодифікацій та джерел права; формування навичок надання правової оцінки історичним подіям і нормативним актам, опрацювання першоджерел, ведення наукових дискусій з історико-правової тематики; оволодіння методологією історико-правового аналізу, критичного мислення та застосування історичного досвіду в сучасній юридичній практиці. Формат проведення дисципліни: лекції, практичні(семінарські) заняття, самостійна робота. Здобувачі вищої освіти мають змогу отримати індивідуальні консультації.
Результати навчання	Здобувач повинен знати: - закономірності виникнення та еволюції державних утворень і правових систем на українських землях; - зміст та правову природу основних джерел вітчизняного права; - структуру та порядок діяльності державних, муніципальних і судових органів у різні історичні періоди; - основні концепції, ідеології та етапи формування української державності; - вплив історико-правової спадщини на формування сучасної правової системи України. Здобувач повинен вміти: - аналізувати першоджерела: давати юридичну оцінку та здійснювати правовий аналіз пам'яток вітчизняного права різних історичних періодів; - оперувати термінологією: вільно використовувати юридичний понятійно-категоріальний апарат в його історичній динаміці та контексті; - встановлювати причинно-наслідкові зв'язки: порівнювати етапи розвитку державних інститутів і правових систем на українських землях, виявляти закономірності та особливості їх функціонування; - застосовувати порівняльно-правовий метод: зіставляти норми історичних джерел права між собою, а також аналізувати їх вплив на формування сучасної правової системи України; - працювати з інформацією: здійснювати пошук, систематизацію та критичний аналіз історико-правової літератури, архівних матеріалів і нормативно-правових актів; - аргументувати позицію: вести наукову дискусію, публічно представляти результати власних досліджень з питань історії державотворення та конституціоналізму в Україні.
Професійні компетентності	У результаті вивчення навчальної дисципліни студент має можливість набути наступні компетентності: ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі у галузі правничої діяльності. ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. ЗК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності. ЗК4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово. ЗК7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями. ЗК11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства; усвідомлення цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні. ЗК13. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі

	знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя. ЗК14. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності. ФК2. Здатність аналізувати ретроспективи розвитку правових явищ та процесів у контексті їх впливу на сучасну правову систему. ФК3. Цінування та повага до гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння її правової природи. ФК8. Здатність застосовувати правові принципи та доктрини . ФК11. Здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти. ФК12. Здатність аналізувати правові проблеми та обґрунтовувати правові позиції. ФК13. Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ.
Програмні результати навчання	Відповідно до освітньо-професійної програми «Право», вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН): РН1. Визначати переконливість аргументів у процесі оцінки заздалегідь невідомих умов та обставин. РН3. Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел. РН5. Давати короткий правовий висновок щодо окремих фактичних обставин з достатньою обґрунтованістю. РН6. Оцінювати недоліки і переваги певних правових аргументів, аналізуючи відому проблему. РН10. Вільно спілкуватись державною та іноземною мовами як усно, так і письмово, із застосуванням правничої термінології. РН12. Доносити до респондента матеріал з певної правової проблематики доступно і зрозуміло. РН17. Працювати в команді, забезпечуючи виконання завдань команди. РН18. Застосовувати в професійній діяльності основні сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи. РН 19. Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів. РН20. Виокремлювати і аналізувати юридично значущі факти і робити обґрунтовані правові висновки.
Програма навчальної дисципліни	Змістовий модуль 1. Державність і право на території України з найдавніших часів до початку XX століття. Тема 1. Рабовласницькі державні утворення і право на території України. Тема 2. Русь (Руська держава) та її право (IX-ЧПІ ст.). Тема 3. Держава і право феодально роздробленої Русі. Тема 4. Розвиток держави і права в українських землях в Литовсько-польську добу (XIV-XVII ст.). Тема 5. Утворення Української гетьманської держави. Тема 6. Розвиток державності в Україні у другій половині XVII-XVIII ст. Тема 7. Розвиток суспільно-політичного устрою та права України у складі Російської та Австрійської імперій (XIX ст.). Змістовний модуль 2. Державно-правовий розвиток України в XX–XXI ст. та в умовах сучасних викликів Тема 8. Державний устрій і правова система в Україні на початку XX ст.. (до 1917 р.). Тема 9. Держава і право України у 1917-1921 рр. Тема 10. Утворення Української Радянської Республіки: держава і право УРСР, уроки громадянської війни та воєнної інтервенції.

	Тема 11. Держава і право в період НЕПУ та тоталітарно-репресивного режиму. Тема 12. Державно-правове становище українських земель у роки другої світової війни (1939-1945 рр.) та повоєнної відбудови (1945-1950 рр.). Тема 13. Держава і право України в умовах деєсталінізації (1953-1964 рр.) та в період застою (середина 1960-середина 1980 рр.). Тема 14. Державно-правовий розвиток України за часів перебудови (1985-1991 рр.), в умовах незалежності та правового режиму воєнного стану.
Методи навчання	Під час проведення лекцій застосовуються такі методи навчання: пояснення, обговорення теоретичних питань, дискусії. Під час практичних (семінарських) занять застосовуються такі методи навчання: доповіді, письмове виконання практичних занять, тестування, методи «мозкового штурму», колоквиуми, дослідницькі методи.
Матеріально-технічне забезпечення навчальної дисципліни	Комп'ютери з програмним забезпеченням для виконання різних видів освітньої діяльності: Microsoft Office, Веб-браузери. Мультимедійний проектор, комп'ютер або ноутбук, використання платформи Microsoft Teams та Moodle для дистанційного навчання.
Політики навчальної дисципліни	Політика щодо академічної доброчесності. Дотримання академічної доброчесності здобувачами вищої освіти НАСОН є передумовою для ефективного опанування результатами навчання і отримання позитивної оцінки з поточного та підсумкового контролів. Складові політики академічної доброчесності регламентуються: Положення про академічну доброчесність НАСОН, затвердженим рішенням Вченої ради НАСОН, 26 червня 2026 р., протокол № 15. Відповідно до Положення про внутрішню систему забезпечення якості освіти в НАСОН та Положення про академічну доброчесність НАСОН у разі виявлення викладачем порушення студентом норм та правил академічної доброчесності, викладач зобов'язаний застосувати норми п.4.17.2 Положення про академічну доброчесність НАСОН. Політика щодо відвідування занять. Здобувачі вищої освіти денної форми навчання зобов'язані відвідувати заняття. Поважними причинами для відсутності на заняттях є хвороба, академічна мобільність або інші випадки відсутності, які підтверджені документально. Якщо здобувач вищої освіти відсутній на заняттях з поважної причини, він презентує виконані завдання під час самостійної підготовки та відповідно до графіку консультацій викладача. Політика щодо перескладання. Здобувачі вищої освіти повинні дотримуватися термінів виконання усіх завдань, передбачених програмою навчальної дисципліни. Ліквідація академічної заборгованості та перескладання заліку проводиться після закінчення екзаменаційної сесії за окремим розкладом, складеним навчально-методичним відділом не пізніше наступного тижня після сесії. Політика щодо оскарження результатів оцінювання. Якщо здобувач вищої освіти не згоден з оцінюванням рівня його знань він може оскаржити виставлену викладачем оцінку у встановленому порядку відповідно до Положення про організацію освітнього процесу у Національній академії статистики, обліку та аудиту, затвердженим рішенням Вченої ради НАСОН, 24 квітня 2020 р., протокол № 8 (зі змінами та доповненнями, протокол №10 від 08 травня 2025 р.).

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Захарченко П.П., Мірошніченко М.І. Історія українського права та держави : від витоків до кінця XVIII ст. : монографія. Кн. 1. 2-ге вид., допов. і випр. Київ : Юрінком Інтер, 2026. 588 с.
2. Єрмолаєв В. М. Історія держави і права України : підручник. 2-ге вид., допов. та розшир. Харків : Право, 2025. 496 с.
3. Шигаль Д. А. Історія права : навч. посіб. для підгот. до іспиту. Харків : Право, 2025. 190 с.
4. Трофанчук Г. І. Історія держави і права України: підручник. 4-те вид., перероб. і допов., Київ: Юрінком Інтер, 2024. 608 с.
5. Шигаль Д. А., Пономарьова Г.П. Історія держави і права України : посіб. для підгот. до іспиту. Харків : Право, 2024. 194 с.
6. Р. Лашенко. Лекції по історії українського права. Київ: Центр учбової літератури, 2021. 252 с.
7. Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. Т. 1 : Історія держави і права України / редкол.: В. Д. Гончаренко (голова) та ін. ; Нац. акад. прав. наук України ; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків : Право, 2016. 848 с.
8. Історія держави і права України: підручник / [С.Д. Гусарєв, В.К. Антошкіна, О.О. Сердюк, та ін.]; за заг. ред. д-ра істор. Наук, проф., В.В. Соловйової. Донецьк: Юго-Восток, 2014. 535 с.

КРИТЕРІЇ ТА МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ

За результатами семестру здобувач вищої освіти отримує підсумкову оцінку за 100-бальною системою, яка розраховується як накопичена сума отриманих балів за всі види поточного, модульного та підсумкового контролю.

Умовою допуску до підсумкового контролю є набрання здобувачем вищої освіти 35 балів у сукупності за всіма темами дисципліни. Якщо за результатами модульно-рейтингового контролю здобувач отримав сумарну кількість балів за два змістовні модулі, що не перевищує 34 бали, то здобувач вважається таким, що не виконав усі види робіт, які передбачаються навчальним планом з дисципліни «Історія держави і права України» і направляється на повторний курс вивчення дисципліни.

Форми контролю	Види навчальної роботи	Оцінювання
денна форма навчання		
ПОТОЧНИЙ КОНТРОЛЬ	робота на лекціях	-
	розв'язання практичного завдання, написання обґрунтованих аналітичних висновків	максимум - 3 бали
	розв'язання теоретичного завдання	максимум – 2 бали
	усне опитування, участь у навчальній дискусії, тестування	максимум – 2 бали
МОДУЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ	модульний контроль № 1	максимальна оцінка – 20 балів
	модульний контроль № 2	максимальна оцінка – 20 балів
ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ	екзамен	максимальна оцінка – 30 балів
Заочна форма навчання		
ПОТОЧНИЙ КОНТРОЛЬ	робота на лекціях	-
	робота на практичних заняттях	від 0 до 10 балів

КОНТРОЛЬНА РОБОТА ДЛЯ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ	Тестовий контроль	максимальна оцінка – 60 балів
ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ	Екзамен	максимальна оцінка – 30 балів

Шкала оцінювання знань здобувачів вищої освіти

Оцінка за університетськ ою шкалою	Оцінка в балах	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
<i>Зараховано</i>	90-100	A	Здобувач вищої освіти демонструє високий рівень знань навчального матеріалу в обсязі, що відповідає програмі дисципліни, достатньо реалізовує теоретичні положення дисципліни в практичних розрахунках, виконав практичні завдання відмінно або з незначною кількістю помилок. За час навчання при проведенні практичних занять проявив вміння самостійно вирішувати поставлені завдання, активно включатись в дискусії, може відстоювати власну позицію в питаннях та рішеннях, що розглядаються
	82-89	B	Здобувач вищої освіти демонструє гарні знання, добре володіє матеріалом, що відповідає програмі дисципліни, робить на їх основі аналіз можливих ситуацій та вміє застосовувати теоретичні положення при вирішенні практичних задач, але допускає окремі неточності. Вміє самостійно виправляти допущені помилки, кількість яких є незначною
	74-81	C	Здобувач вищої освіти в загальному добре володіє матеріалом, знає основні положення матеріалу, що відповідає програмі дисципліни, робить на їх основі аналіз можливих ситуацій та вміє застосовувати при вирішенні типових практичних завдань, але допускає окремі неточності. Помилки у відповідях та розрахунках не є системними. Знає характеристики основних положень, що мають визначальне значення при проведенні практичних занять та поясненні прийнятих рішень, в межах дисципліни, що вивчається.
	64-73	D	Здобувач вищої освіти засвоїв основний теоретичний матеріал, передбачений програмою дисципліни. При вирішенні практичних завдань допускає значну кількість недоліків і суттєвих помилок
	60-63	E	Здобувач вищої освіти має певні знання, передбачені в програмі дисципліни, володіє основними положеннями, що вивчаються на рівні, який визначається як мінімально допустимий. З використанням основних теоретичних положень, здобувач вищої освіти з труднощами пояснює правила вирішення практичних завдань дисципліни, відсутнє розуміння порядку виконання завдання та взаємозв'язків з іншими дисциплінами.
<i>Незараховано</i>	35-59	FX	Здобувач вищої освіти може відтворити окремі фрагменти з курсу. Незважаючи на те, що програму дисципліни здобувач вищої освіти виконав, працював він пасивно, його відповіді під час практичних робіт в більшості є неправильними, необґрунтованими. Цілісність розуміння матеріалу з дисципліни у здобувача вищої освіти відсутня. Здобувач вищої освіти має можливість повторного складання
	1-34	F	Здобувач вищої освіти повністю не виконав вимоги програми навчальної дисципліни. Його знання на підсумкових етапах навчання є фрагментарними. Обов'язковий повторний курс

Розглянуто та затверджено на засіданні кафедри права та публічного управління. Протокол від 26 серпня 2026р. №1